PRO PUBLICO BONO – Magyar Közigazgatás, 2026/1., 185–211. • DOI: 10.32575/ppb.2026.1.8

Bányász-Váczi Kincső Boróka – Daniné Polák Viktória

A COVID–19 KÖZEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZKEDÉSEINEK TÁRSADALMI ELFOGADOTTSÁGÁT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK

NEMZETKÖZI SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS ÉS EGY NÉMETORSZÁGI ESETTANULMÁNY EREDMÉNYEI

Determinants of the Social Acceptance of Covid–19 Public Health Measures
A Comparison of International Literature and a German Case Study

Bányász-Váczi Kincső Boróka kutató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar Kiberbiztonsági Kutatóintézet; Nemzeti Közszolgálati Egyetem Nemeskürty István Tanárképző Kar, vaczi.kincso.boroka@uni-nke.hu

Daniné Polák Viktória, PhD-hallgató, Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola; jogász, praxismenedzser, urológiai praxis, Schramberg, Németország, polvic@freemail.hu

A Covid–19-világjárvány idején a kormányok világszerte különböző közegészségügyi intézkedéseket vezettek be a vírus terjedésének lassítása érdekében, ezek hatékonysága nagymértékben függ a lakosság együttműködésétől és társadalmi elfogadottságától. A tanulmány célja annak feltárása, hogy milyen tényezők befolyásolják a Covid–19 közegészségügyi intézkedéseinek társadalmi elfogadottságát. A kutatás strukturált szakirodalmi áttekintésre épül, amely a nemzetközi empirikus vizsgálatok eredményeit szintetizálja, valamint egy Németországban végzett kérdőíves felméréssel egészül ki esettanulmányként (N=100). Az eredmények alapján az intézkedések elfogadottságát demográfiai tényezők (például életkor és nem), pszichológiai tényezők (kockázatpercepció), valamint intézményi és politikai tényezők (intézményi bizalom, politikai orientáció) egyaránt befolyásolják. A szakirodalmi feldolgozás és az esettanulmány eredményei arra utalnak,

hogy az alacsonyabb társadalmi költséggel járó, kevésbé intruzív intézkedések általában szélesebb társadalmi támogatottságot élveznek, míg a mobilitási korlátozások és a digitális megfigyelési technológiák gyakrabban váltanak ki megosztott társadalmi reakciókat.

Kulcsszavak:
Covid–19, esettanulmány, intézményi bizalom, kockázatpercepció, közegészségügyi intézkedések, társadalmi elfogadottság

During the Covid–19 pandemic, governments around the world introduced a wide range of public health measures to slow the virus's spread. The effectiveness of these interventions, however, depends not only on epidemiological factors but also on the extent to which they are socially accepted and followed by the population. This study examines the factors influencing the social acceptance of Covid–19 public health measures. The research is based on a structured literature review synthesizing findings from international empirical studies and is complemented by a questionnaire survey conducted in Germany as a case study (N=100).

The results indicate that the acceptance of public health measures is shaped by a combination of demographic factors (such as age and gender), psychological factors (particularly risk perception), and institutional and political factors (including institutional trust and political orientation). Both the literature review and the case study suggest that measures associated with lower perceived social costs and lower levels of intrusiveness tend to receive broader public support. In contrast, mobility restrictions and digital surveillance technologies more often generate divided public responses.

Keywords:
case study, Covid–19, institutional trust, public health measures, risk perception, social acceptance

BEVEZETÉS

A Covid–19-világjárvány a modern közegészségügyi kormányzás egyik legnagyobb léptékű társadalmi beavatkozási időszakává vált, a kormányok világszerte széles körű nem gyógyszeres intézkedéseket (*non-pharmaceutical interventions,* NPI) vezettek be a vírus terjedésének lassítása érdekében. Az intézkedések a viszonylag kevésbé intruzív egyéni higiéniai ajánlásoktól (például kézfertőtlenítés vagy maszkviselés) a jelentős társadalmi és gazdasági következményekkel járó korlátozásokig terjedtek, mint a kijárási tilalom, a társadalmi érintkezések korlátozása, az utazási tilalmak vagy a digitális kontaktkövető rendszerek alkalmazása.[1] Az ilyen intézkedések hatékonysága azonban nem pusztán epidemiológiai vagy intézményi kérdés, alapvetően függ attól is, hogy a társadalom milyen mértékben fogadja el, illetve hajlandó betartani azokat.[2]

[1] Betsch et al. 2021; Jørgensen et al. 2020; Schmelz–Bowles 2022.
[2] Siegrist–Luchsinger–Bearth 2021; Broek-Altenburg – Atherly 2020.

A járvány kezdeti szakaszában számos országban rendkívül magas társadalmi támogatottság övezte a korlátozó intézkedéseket. Felmérések szerint például az Egyesült Államokban és Ausztráliában a lakosság döntő többsége támogatta a kijárási korlátozásokat 2020 tavaszán.[3] Hasonlóan magas támogatottságot mutattak ki európai vizsgálatok is, ahol a válaszadók nagy része elfogadhatónak tartotta a közösségi érintkezések korlátozását vagy a maszkviselési kötelezettséget.[4] A kutatások ugyanakkor gyorsan rámutattak arra, hogy az egyes intézkedések társadalmi elfogadottsága markáns különbségeket mutat, a személyes higiéniai intézkedések széles körű támogatottságot élveztek, míg a digitális megfigyelési rendszerek vagy a magánéletbe mélyebben beavatkozó korlátozások jóval megosztóbbnak bizonyultak.[5] Az intruzivitás ebben az értelemben az intézkedések azon mértékére utal, amelyben azok korlátozzák az egyéni autonómiát, a mobilitást vagy a magánszféra védelmét.

A Covid–19-intézkedések elfogadottságát vizsgáló empirikus kutatások száma az elmúlt években számottevően bővült. A rendelkezésre álló szakirodalom alapján a társadalmi attitűdök alakulását sok tényező befolyásolja, amelyek demográfiai, pszichológiai és politikai dimenziók mentén értelmezhetők. Demográfiai szempontból például számos vizsgálat kimutatta, hogy az idősebb korosztályok nagyobb valószínűséggel fogadták el a járványügyi intézkedéseket, részben a magasabb kockázatérzékelés és a nagyobb egészségügyi sérülékenység miatt.[6] Hasonló összefüggések figyelhetők meg a nemek között is, több országban a nők nagyobb arányban támogatták a megelőző intézkedéseket, és nagyobb valószínűséggel követték az egészségügyi ajánlásokat.[7] Az iskolai végzettség szintén fontos prediktornak bizonyult, a magasabb végzettséggel rendelkező válaszadók általában nagyobb valószínűséggel fogadták el a vakcinációt és más közegészségügyi intézkedéseket.[8] A szakirodalomban az intézkedések társadalmi elfogadottsága több dimenzióban jelenik meg, ideértve az intézkedések támogatottságát, az azokhoz kapcsolódó viselkedési együttműködést, valamint a kormányzati intézkedések legitimitásának percepcióját.

A demográfiai tényezők azonban önmagukban nem magyarázzák a társadalmi attitűdök alakulását. Számos kutatás arra mutat rá, hogy a politikai orientáció és az intézményekbe vetett bizalom fontos szerepet játszik a járványügyi intézkedések elfogadottságában. Politikai polarizációval jellemezhető országokban – különösen az Amerikai Egyesült Államokban – a pártpreferencia gyakran erős prediktornak bizonyult a Covid–19-intézkedésekkel kapcsolatos attitűdök magyarázatában.[9] Hasonló jelenségek figyelhetők meg Európában is, ahol a politikai ideológia és a kormányzati intézkedések legitimitásának percepciója szignifikánsan befolyásolta a lakossági együttműködést.[10]

[3] Czeisler et al. 2020.
[4] Meier et al. 2020.
[5] Altmann et al. 2020; Garrett et al. 2020.
[6] Clark et al. 2020; Nisa et al. 2021.
[7] Margraf–Brailovskaia–Schneider 2020; Terry et al. 2022.
[8] Figueiredo–Larson 2021.
[9] Gadarian–Goodman–Pepinsky 2021; Barry et al. 2021.
[10] Altiparmakis et al. 2021; Lindholt et al. 2021.

A pszichológiai tényezők szintén fontos szerepet játszanak a járványügyi intézkedések elfogadásában. A kockázatészlelés, a fenyegetettség érzete, valamint a védekezési intézkedések hatékonyságába vetett hit a viselkedési epidemiológia klasszikus modelljeiben – például a *health belief model* vagy a *protection motivation theory* keretében – régóta ismert magyarázó tényezők.[11] Empirikus vizsgálatok azt mutatják, hogy a Covid–19 esetében különösen az érzelmi alapú kockázatészlelés és a családtagok egészsége miatti aggodalom bizonyult erős prediktornak a preventív viselkedés magyarázatában.[12] Emellett a közintézményekbe és tudományos szakértőkbe vetett bizalom is érdemi hatást gyakorol az intézkedések társadalmi elfogadottságára.[13] A kutatások továbbá az információs környezet és az információforrások szerepére is rámutattak a közegészségügyi intézkedések elfogadottságának alakulásában, a médiában megjelenő kockázatnarratívák, a közintézményekhez kapcsolódó információforrások használata, valamint a közegészségügyi kommunikáció nagymértékben befolyásolhatja a lakossági attitűdöket és a preventív viselkedést.[14] Ezenkívül az intézkedések észlelt hatékonysága is fontos magyarázó változónak bizonyult a közegészségügyi intézkedések támogatottságának és a *compliance* alakulásának magyarázatában.[15]

A járványügyi intézkedések elfogadottsága ugyanakkor nem tekinthető statikus jelenségnek, a pandémia előrehaladtával több tanulmány kimutatta, hogy a társadalmi támogatottság – különösen a magas társadalmi költségekkel járó intézkedések esetében – csökkenni kezdett, miközben az alacsony költségű preventív viselkedések, például a kézhigiénia támogatottsága stabil maradt.[16] A szakirodalomban ezt a jelenséget gyakran *pandemic fatigue* néven írják le, vagyis a hosszan fennálló korlátozásokkal szembeni társadalmi kimerültség fogalmával. Ugyanakkor a kutatások arra utalnak, hogy inkább intézkedésspecifikus támogatottsági mintázatok alakulnak ki, nem pedig egységes attitűdcsökkenés.[17]

Az elmúlt években jelentékeny mennyiségű empirikus kutatás vizsgálta a Covid–19-intézkedések társadalmi elfogadottságát. A rendelkezésre álló eredmények azonban fragmentált képet mutatnak, az egyes vizsgálatok eltérő országokra, különböző pandémiás szakaszokra és különböző típusú intézkedésekre fókuszálnak, gyakran eltérő mintákon és különböző mérési indikátorok alkalmazásával. Ennek következtében nehezen megállapítható, hogy a különböző vizsgálatok eredményei milyen mértékben tekinthetők egymással összevethetőnek, valamint hogy milyen általános tendenciák azonosíthatók az eltérő társadalmi és intézményi környezetekben. Jelen tanulmány ezért szisztematikus szakirodalmi áttekintésre építve vizsgálja, hogy milyen demográfiai, pszichológiai és politikai tényezők befolyásolták a Covid–19 közegészségügyi intézkedéseinek társadalmi elfogadottságát.

[11] Rosenstock–Strecher–Becker 1988; Rogers 1983.
[12] Siegrist–Luchsinger–Bearth 2021; Law et al. 2022; Botzen et al. 2022; Georgieva et al. 2021; Vandrevala et al. 2020; Garrett et al. 2020.
[13] Dye et al. 2021.
[14] Fiordelli–Rubinelli–Diviani 2023; Cardo–Kraus–Kaifie 2021; Lang et al. 2021.
[15] Mækelæ et al. 2020; Georgieva et al. 2021.
[16] Vries et al. 2021; Broek-Altenburg – Atherly 2020.
[17] Wit et al. 2023; Barry et al. 2021; Rosman et al. 2021.

A tanulmány alapját strukturált szakirodalmi adatbázis képezi, amely több mint száz olyan empirikus kutatást tartalmaz, amelyek a lakosság Covid–19-intézkedésekkel kapcsolatos attitűdjeit vizsgálták különböző országokban és pandémiás szakaszokban. A vizsgálat során külön figyelmet fordítottunk három kulcsfontosságú dimenzióra, (1) a demográfiai különbségekre az intézkedések elfogadásában, (2) az intézkedések percepcióját befolyásoló pszichológiai és társadalmi tényezőkre, valamint (3) az egyes intézkedéstípusok eltérő társadalmi megítélésére. A szakirodalmi áttekintést egy németországi kérdőíves adatfelvétel esettanulmányként egészíti ki, amely a nemzetközi szakirodalomban azonosított mintázatok empirikus szemléltetését teszi lehetővé egy konkrét nemzeti kontextusban.

Kutatásunk több aspektusban járul hozzá a Covid–19 közegészségügyi intézkedéseinek társadalmi elfogadottságát vizsgáló szakirodalomhoz. Elsőként a tanulmány strukturált áttekintést nyújt a Covid–19-intézkedések társadalmi elfogadottságát vizsgáló empirikus kutatásokról. A szisztematikus szakirodalmi áttekintés lehetővé teszi a különböző országokban végzett kutatások eredményeinek összevetését, valamint annak feltárását, hogy milyen demográfiai, pszichológiai és társadalmi tényezők jelennek meg leggyakrabban magyarázó változóként. Másodszor a kutatás hozzájárul a járványügyi intézkedések társadalmi percepciójának differenciáltabb megértéséhez azáltal, hogy különbséget tesz az eltérő intruzivitású intézkedések között. A tanulmány bemutatja, hogy az intézkedések elfogadottsága nem egységes jelenség, hanem szignifikáns eltéréseket mutat a különböző típusú korlátozások és preventív intézkedések esetében. Harmadszor a tanulmány a nemzetközi szakirodalmi szintézist egy országspecifikus esettanulmánnyal egészíti ki, a németországi kérdőíves adatfelvétel lehetővé teszi annak vizsgálatát, hogy a szakirodalomban azonosított attitűdmintázatok milyen módon jelennek meg egy adott ország társadalmi-intézményi környezetében. Ez a megközelítés hozzájárul a közegészségügyi intézkedések társadalmi elfogadottsága kontextusfüggő jellegének jobb megértéséhez.

KUTATÁSI HIÁTUS ÉS KUTATÁSI KÉRDÉSEK

Bár a Covid–19 közegészségügyi intézkedéseinek társadalmi elfogadottságát vizsgáló empirikus kutatások száma az elmúlt években számottevően növekedett, a szakirodalom több szempontból is töredezett képet mutat. A legtöbb tanulmány egyetlen országra vagy egy adott pandémiás időszakra fókuszál, miközben az alkalmazott módszertani megközelítések és a vizsgált változók érdemi mértékben eltérnek egymástól. Ennek következtében nehezen áttekinthető, hogy az egyes kutatások eredményei milyen mértékben mondhatók összehasonlíthatónak, illetve hogy milyen általános mintázatok rajzolódnak ki a különböző társadalmi és intézményi kontextusokban.[18]

A szakirodalomban az egyik leggyakrabban vizsgált kérdés az, hogy milyen demográfiai tényezők befolyásolják a járványügyi intézkedések elfogadottságát. Számos kutatás kimutatta, hogy az életkor, a nem és az iskolai végzettség szignifikáns kapcsolatban áll a preventív

[18] Altiparmakis et al. 2021; Lindholt et al. 2021.

viselkedéssel és az intézkedések támogatottságával.[19] Ugyanakkor az eredmények nem minden esetben konzisztens módon jelennek meg a különböző országokban és vizsgálati kontextusokban, ami arra utal, hogy a demográfiai tényezők hatása erősen kontextusfüggő lehet.

Egy másik fontos kutatási irány az intézményi bizalom és a politikai orientáció szerepét vizsgálja a járványügyi intézkedések elfogadásában. Több tanulmány arra mutat rá, hogy a kormányzati intézkedések legitimitásának percepciója, valamint a politikai polarizáció meghatározó hatással lehet a lakossági együttműködésre.[20] Ugyanakkor a politikai tényezők hatása országonként jelentősen eltérhet, különösen az eltérő politikai kultúrával és intézményi struktúrával rendelkező társadalmak esetében.

A szakirodalom további korlátja, hogy a kutatások gyakran egyetlen intézkedéstípusra – például a vakcinációra vagy a maszkviselésre – koncentrálnak, miközben kevés tanulmány vizsgálja szisztematikusan az eltérő intruzivitású intézkedések társadalmi elfogadottságát. Pedig a kutatások arra utalnak, hogy az intézkedések típusa nagymértékben befolyásolja azok társadalmi megítélését, a személyes higiéniai intézkedések általában széles körű támogatottságot élveznek, míg a mobilitási korlátozások vagy a digitális megfigyelési technológiák nagyobb társadalmi megosztottságot válthatnak ki.[21]

E hiányosságok alapján indokolt egy olyan szisztematikus szakirodalmi áttekintés, amely strukturált módon rendszerezi a Covid–19 közegészségügyi intézkedéseinek társadalmi elfogadottságát vizsgáló empirikus kutatásokat. Egy ilyen megközelítés lehetővé teszi a kutatási eredmények közötti mintázatok feltárását, valamint annak azonosítását, hogy mely tényezők bizonyulnak következetesen meghatározónak a különböző társadalmi kontextusokban.

Jelen tanulmány ezért az alábbi kutatási kérdésekre keresi a választ:

- KK1: Milyen demográfiai, pszichológiai és intézményi tényezők befolyásolják a Covid–19 közegészségügyi intézkedéseinek társadalmi elfogadottságát a nemzetközi szakirodalom alapján?
- KK2: Milyen különbségek figyelhetők meg az eltérő típusú közegészségügyi intézkedések (például alacsony költségű preventív vs. magas intruzivitású intézkedések) társadalmi elfogadottságában?
- KK3: Milyen mértékben jelennek meg a szakirodalomban azonosított mintázatok a németországi empirikus vizsgálat eredményeiben?

A tanulmány ezen kutatási kérdések vizsgálata érdekében szisztematikus szakirodalmi áttekintésre épül, amelynek célja a Covid–19-intézkedések társadalmi elfogadottságát vizsgáló empirikus kutatások strukturált elemzése, valamint egy németországi esettanulmány bemutatása.

[19] Clark et al. 2020; Figueiredo–Larson 2021; Margraf–Brailovskaia–Schneider 2020; Lindholt et al. 2021; Dhanani–Franz 2022; Czeisler et al. 2020; Wit et al. 2023; Lermer et al. 2021; Martinescu et al. 2022.

[20] Gadarian–Goodman–Pepinsky 2021; Barry et al. 2021.

[21] Altmann et al. 2020; Garrett et al. 2020.

MÓDSZERTAN

A szakirodalom feltárásának módszere

A tanulmány módszertani megközelítése szisztematikus szakirodalmi áttekintés, amelyet egy empirikus esettanulmánnyal egészítettünk ki. A szakirodalmi áttekintés explicit és reprodukálható eljárások alkalmazásával azonosította, értékelte és szintetizálta a Covid–19 közegészségügyi intézkedéseinek társadalmi elfogadottságát vizsgáló releváns empirikus publikációkat. A kiegészítő németországi kérdőíves adatfelvétel célja nem önálló hipotézisvizsgálat volt, hanem a szakirodalmi szintézisben azonosított attitűdmintázatok illusztratív kontextualizálása.

A szakirodalmi adatgyűjtés célja egy olyan publikációs korpusz kialakítása volt, amely empirikus kutatásokat tartalmaz a Covid–19 közegészségügyi intézkedéseinek társadalmi percepciójáról és elfogadottságáról. A keresési folyamat során olyan tanulmányokat azonosítottunk, amelyek a lakossági attitűdök, kockázatpercepciók, intézkedéstámogatás, *compliance* vagy az intézkedések hatékonyságának percepciója szempontjából vizsgálták a járványügyi intézkedések társadalmi megítélését. A szakirodalmi feltárás több lépésben történt, amely magában foglalta a releváns publikációk azonosítását, az absztraktalapú előszűrést, valamint a teljes szövegű tanulmányok kiválasztását.

A szakirodalmi feltárás során mesterséges intelligenciával támogatott tudományos keresőeszközt, az Elicit AI-t alkalmaztuk, amely szemantikus keresési algoritmusokkal segíti a kutatási kérdésekhez kapcsolódó releváns publikációk azonosítását nagyméretű tudományos adatbázisokban. Az Elicit a kezdeti publikációs lista összeállítását támogatta, azonban a publikációk kiválasztása, a szűrési kritériumok alkalmazása és bevonása az elemzésbe minden esetben manuális szakértői értékelés alapján történt. Az eszköz elsősorban a Semantic Scholar és az OpenAlex adatbázisokban indexált publikációk metaadataira és absztraktjaira épül, így lehetővé teszi a kutatási kérdéshez szemantikailag kapcsolódó tanulmányok azonosítását.

A szakirodalmi keresés során a publikációk azonosítását kutatásikérdés-alapú szemantikus lekérdezés segítette. A szemantikus keresési megközelítés lehetővé teszi, hogy a rendszer ne kizárólag kulcsszavak egyezése alapján azonosítson publikációkat, hanem a lekérdezés jelentéstartalmához kapcsolódó tanulmányokat is figyelembe vegye. A keresési folyamat kiindulópontját az alábbi kutatási kérdés jelentette:

> "What factors shaped public acceptance and perception of Covid–19 public health measures, including demographic characteristics, perceived intrusiveness of measures, and retrospective evaluations of pandemic policies?"

A szemantikus keresés során az Elicit algoritmusa a lekérdezés jelentéstartalmához leginkább illeszkedő tudományos publikációkat azonosította. A keresési eredmények további szűkítése érdekében két szűrési feltételt alkalmaztunk:

1. a publikációk a Scimago Journal Rankings (SJR) által Q1–Q4 besorolású tudományos folyóiratokban jelentek meg,
2. a cikkek teljes szövege Open Access formátumban elérhető volt.

A Q1–Q4 besorolás alkalmazásával kizárólag a SJR által indexált, lektorált folyóiratokban megjelent publikációkat vontuk be a szűrési folyamatba, biztosítva az alapvető minőségi küszöb teljesítését.

A publikációk kiválasztása során időbeli szűkítést is alkalmaztunk, az elemzésbe kizárólag a 2020 és 2026 között megjelent tanulmányok kerültek be. Az időbeli korlátozás indoka, hogy a Covid–19-világjárványhoz kapcsolódó közegészségügyi intézkedések – például lezárások, maszkviselési szabályok, társadalmi távolságtartás vagy vakcinációs programok – ebben az időszakban jelentek meg széles körben a közpolitikai gyakorlatban, és a társadalmi elfogadottságukat vizsgáló empirikus kutatások döntő többsége is ekkor született. A korábbi publikációk jellemzően más típusú járványokkal vagy általános kockázatkommunikációs kérdésekkel foglalkoznak, ezért csak korlátozottan lennének összehasonlíthatók a specifikus, Covid–19-intézkedéseket vizsgáló kutatásokkal.

A szemantikus keresés eredményeként az Elicit nagyszámú potenciálisan releváns publikációt azonosított, amelyeket a lekérdezéshez való szemantikai illeszkedés alapján rangsorolt. A további feldolgozás során a relevancia szerint rangsorolt publikációk közül egy kezelhető méretű kezdeti mintát választottunk ki, amely az első 1000 találatot foglalta magában. Ez a korpusz szolgált az absztraktalapú szűrés kiindulópontjaként.

A tanulmányok szűrésének és kiválasztásának kritériumai

A tanulmányok kiválasztása ezt követően absztraktalapú szűréssel történt. Ebben a fázisban azokat a publikációkat vontuk be a további elemzésbe, amelyek empirikus módon vizsgálták a Covid–19-járványhoz kapcsolódó közegészségügyi intézkedések társadalmi percepcióját, elfogadottságát, támogatottságát vagy az ezekhez kapcsolódó attitűdöket és viselkedési reakciókat.

Az első szűrési fázisban a publikációk kiválasztása több tartalmi és módszertani kritérium együttes figyelembevételével történt. Az absztraktok áttekintése során azokat a tanulmányokat vontuk be a további elemzésbe, amelyek:

1. legalább egy Covid–19-hez kapcsolódó közegészségügyi intézkedést vizsgáltak (például lezárások, maszkviselési kötelezettség, társadalmi távolságtartási szabályok, utazási korlátozások, vakcinációs politikák vagy kontaktkutatás);
2. lakossági vagy közösségi mintán alapuló empirikus adatfelvételt alkalmaztak;
3. empirikus kutatási módszertant alkalmaztak (kvantitatív, kvalitatív vagy vegyes módszerű vizsgálatok);
4. a közvélemény attitűdjeit vizsgálták, például a közegészségügyi intézkedések elfogadottságát, támogatottságát vagy elutasítását;
5. valamint elsődleges empirikus adatgyűjtésen alapuló elemzést tartalmaztak.

Azokat a publikációkat, amelyek a fenti kritériumok valamelyikének egyértelműen nem feleltek meg, a szűrés során kizártuk az elemzésből. Azokban az esetekben, amikor a kritériumok

teljesülése az absztrakt alapján nem volt egyértelmű, a tanulmányok bevonásáról a teljes szöveg áttekintése és a kutatási kérdéshez való tartalmi illeszkedés alapján döntöttünk.

A második szűrési lépésben a kiválasztott tanulmányok teljes szövegének áttekintése történt meg. Ebben a fázisban a publikációk tartalmi relevanciáját és módszertani leírását vizsgáltuk annak érdekében, hogy az elemzésbe kizárólag olyan tanulmányok kerüljenek be, amelyek empirikus adatgyűjtésen alapulnak, és közvetlenül a Covid–19-járványhoz kapcsolódó közegészségügyi intézkedések társadalmi percepcióját vagy elfogadottságát elemzik. Ennek során kizártuk azokat a tanulmányokat,

1. amelyek nem foglalkoztak a Covid–19-járványhoz kapcsolódó közegészségügyi intézkedések társadalmi percepciójával vagy az ezekhez kapcsolódó attitűdökkel;
2. amelyek nem tartalmaztak empirikus adatgyűjtésen alapuló elemzést;
3. illetve amelyek nem közöltek elegendő módszertani információt az eredmények értelmezéséhez.

Az így kialakított publikációs korpusz olyan tanulmányokat tartalmaz, amelyek a Covid–19-járványhoz kapcsolódó közegészségügyi intézkedések társadalmi percepcióját és elfogadottságát vizsgálják különböző országokban és intézményi kontextusokban. A szűrési folyamat eredményeként 488 tanulmány került be a szakirodalmi szintézis alapjául szolgáló publikációs mintába.

Adatkinyerési eljárás

A kiválasztott tanulmányok esetében strukturált adatkinyerési eljárást alkalmaztunk. Az adatkinyerés célja az volt, hogy egységes formában rögzítsük azokat a módszertani és tartalmi jellemzőket, amelyek lehetővé teszik a publikációk tematikus összehasonlítását és a szakirodalmi szintézis elkészítését.

Az adatkinyerés során a következő fő információcsoportokat rögzítettük:

1. A vizsgált Covid–19 közegészségügyi intézkedések jellemzői. Az egyes tanulmányokban vizsgált konkrét intézkedések típusát (például lezárások, maszkviselési kötelezettség, társadalmi távolságtartási szabályok, kontaktkutatás, karantén vagy utazási korlátozások), az intézkedések kormányzási szintjét (nemzeti, regionális vagy helyi), valamint az intézkedések jellegét (kötelező vagy önkéntes) rögzítettük.
2. Az intézkedések elfogadottságának mérési módja. Rögzítettük, hogy a tanulmányok milyen indikátorok segítségével mérték a közvélemény attitűdjeit (például támogatottság, elfogadás, *compliance* vagy viselkedési szándék), milyen adatgyűjtési módszereket alkalmaztak (például kérdőíves felmérés, viselkedési adatok), valamint milyen mérési skálákat használtak.
3. Demográfiai magyarázó változók. Azonosítottuk azokat a demográfiai tényezőket, amelyeket a tanulmányok a járványügyi intézkedések elfogadottságának prediktoraiként vizsgáltak. Ide tartozott például az életkor, a nem, az iskolai végzettség, a jövedelmi helyzet, a foglalkoztatási státusz, valamint a földrajzi és politikai háttér.

4. Pszichológiai és társadalmi magyarázó változók. Az adatkinyerés során rögzítettük azokat a pszichológiai és társadalmi tényezőket is, amelyek a tanulmányok szerint befolyásolhatják az intézkedések elfogadottságát. Ezek közé tartozott például a kockázatészlelés, a kormányzati és intézményi bizalom, a hatékonyságba vetett hit, a társadalmi normák, valamint az intézkedések észlelt intruzivitása.
5. A kutatások fő eredményei. Minden publikáció esetében rögzítettük azokat a fő megállapításokat, amelyek a közegészségügyi intézkedések elfogadottságát befolyásoló tényezőkre vonatkoznak, beleértve a statisztikai eredményeket, a szignifikáns változókat, valamint az országok közötti különbségeket.
6. Kutatási kontextus és módszertani jellemzők. Az adatkinyerés során rögzítettük a vizsgálatok időpontját, földrajzi kontextusát, a pandémia adott szakaszát, a minták nagyságát és reprezentativitását, valamint a kutatási design típusát (például keresztmetszeti kérdőíves, longitudinális vizsgálat vagy kísérleti kutatás).
7. Elméleti keretek és módszertani korlátok. Azonosítottuk, hogy a tanulmányok milyen elméleti modellekre támaszkodnak (például *protection motivation theory*, *health belief model* vagy kockázatészlelési modellek), valamint rögzítettük azokat a módszertani korlátokat is, amelyeket a szerzők maguk is megfogalmaztak.
8. Ország- és intézményi kontextus. Külön rögzítettük, hogy az adott tanulmány egyetlen országra, több ország összehasonlítására vagy nemzetközi adatbázisokra épül-e, valamint azt is, hogy az elemzés érinti-e Németországot, illetve milyen politikai és intézményi kontextusban vizsgálja a járványügyi intézkedéseket.

Ennek megfelelően a részletes narratív elemzés a szemantikus keresés során legmagasabb relevanciaértékkel rangsorolt tanulmányok egy szűkebb csoportjára épül. A végső kvalitatív szintézis így 135 olyan publikációra támaszkodik, amelyek a kutatási kérdéshez legszorosabban kapcsolódó empirikus vizsgálatokat képviselik.

Az elemzés módszere

A tanulmány elemzési stratégiája kvalitatív szakirodalmi szintézisre épül. A kiválasztott publikációk eredményeit tematikus kategóriák mentén rendszereztük annak érdekében, hogy azonosítsuk a közegészségügyi intézkedések társadalmi elfogadottságát magyarázó fő tényezőcsoportokat.

Az elemzés négy fő dimenzióra fókuszált:

1. demográfiai tényezők (például életkor, nem és iskolai végzettség);
2. pszichológiai tényezők (például kockázatpercepció és fenyegetettségérzet);
3. politikai és intézményi tényezők (például intézményi bizalom és a kormányzati intézkedések legitimitása);
4. információs és kommunikációs tényezők (például információforrások és médiakörnyezet).

A tematikus elemzés célja az volt, hogy feltárja, milyen típusú magyarázó változók jelennek meg leggyakrabban a Covid–19-járványhoz kapcsolódó közegészségügyi intézkedések társadalmi elfogadottságát vizsgáló empirikus kutatásokban.

Az esettanulmány illeszkedése

A tanulmány elsődleges célja a Covid–19-világjárvány idején bevezetett közegészségügyi intézkedések társadalmi percepciójával foglalkozó nemzetközi szakirodalom szisztematikus áttekintése. A szakirodalmi szintézist egy kisebb léptékű, exploratív jellegű németországi kérdőíves felmérés illusztratív példaként egészíti ki.

Az ilyen jellegű megközelítés a közpolitikai és társadalomkutatási vizsgálatokban gyakran alkalmazott módszertani megoldás, amikor a szakirodalmi áttekintést egy illusztratív empirikus példával egészítik ki annak érdekében, hogy a nemzetközi kutatási eredmények empirikus kontextusban is értelmezhetővé váljanak. A bemutatott németországi kérdőíves felmérés ezért esettanulmányként értelmezhető, amely a szakirodalmi megállapítások kontextualizálását szolgálja.

A kutatás módszertani korlátai

A szisztematikus szakirodalmi áttekintések egyik alapvető módszertani korlátja, hogy az elemzés eredményei nagymértékben függnek az alkalmazott keresési stratégiától és a publikációk kiválasztásának kritériumaitól. Bár a keresési folyamat során arra törekedtünk, hogy a kutatási kérdéshez kapcsolódó releváns tanulmányok lehető legszélesebb körét azonosítsuk, nem zárható ki, hogy egyes publikációk a keresési stratégia sajátosságai miatt kimaradtak az elemzésből, különösen azok a tanulmányok, amelyek eltérő terminológiát vagy kulcsszavakat használnak a közegészségügyi intézkedések társadalmi percepciójának leírására.

További módszertani korlátot jelent, hogy a Covid–19-intézkedések társadalmi elfogadottságát vizsgáló kutatások komoly módszertani heterogenitást mutatnak. Az egyes tanulmányok eltérő mintavételi stratégiákat, mérési indikátorokat és attitűdoperacionalizációkat alkalmaznak, valamint különböző típusú járványügyi intézkedésekre és eltérő pandémiás időszakokra fókuszálnak. Ez a heterogenitás korlátozza az eredmények közvetlen összehasonlíthatóságát, és indokolttá teszi, hogy a szakirodalmi szintézis elsősorban kvalitatív, tematikus összehasonlításra épüljön.

Az empirikus esettanulmány esetében szintén fontos hangsúlyozni, hogy a kérdőíves adatfelvétel célja nem a nemzetközi szintű általánosítás, hanem a szakirodalmi áttekintés során azonosított attitűdmintázatok illusztratív bemutatása. Ennek megfelelően az empirikus elemzés elsősorban leíró statisztikai megközelítésre épül, és célja nem hipotézisvizsgálat vagy komplex statisztikai modellek alkalmazása, hanem a szakirodalmi eredmények kontextualizálása.

A kérdőíves adatfelvétel nem reprezentatív mintán alapul, és egyetlen németországi vidéki kisváros szakrendelőjének betegei körében készült, ami befolyásolhatja a válaszadók társadalmi

és demográfiai összetételét. A minta struktúráját különösen meghatározza az idősebb korosztályok és a férfi válaszadók felülreprezentáltsága, ami hatással lehet az egyes intézkedések megítélésére. Emellett a felmérés retrospektív jellegű, vagyis a válaszadók a járvány lezárását követően értékelték a korábbi intézkedéseket, ami az emlékezeti torzítás vagy az utólagos értelmezés hatását is magában hordozhatja. Mindezek miatt az empirikus eredményeket óvatosan kell értelmezni, és azok nem tekinthetők általánosíthatónak a teljes német társadalomra.

EREDMÉNYEK

A szakirodalmi korpusz jellemzői

A szisztematikus szakirodalmi keresés eredményeként létrejött publikációs adatbázis olyan empirikus tanulmányokat tartalmaz, amelyek a Covid–19-járványhoz kapcsolódó közegészségügyi intézkedések társadalmi elfogadottságát vizsgálták különböző országokban és pandémiás szakaszokban. A kiválasztott publikációk többsége empirikus kutatás, amely a lakossági attitűdök, kockázatpercepciók, preventív viselkedések és az intézkedésekkel kapcsolatos együttműködési hajlandóság vizsgálatára fókuszál.

A publikációk földrajzi eloszlása globális lefedettséget mutat. A vizsgálatok számottevő része Európában és Észak-Amerikában készült, ugyanakkor számos kutatás vizsgálta a járványügyi intézkedések társadalmi percepcióját Ázsiában, Latin-Amerikában és Afrikában is. A tanulmányok többsége 2020 és 2022 között jelent meg, ami összhangban áll a pandémia legintenzívebb szakaszával és azzal az időszakkal, amikor világszerte gyors ütemben jelentek meg empirikus kutatások az intézkedések társadalmi hatásairól. Az európai kutatások között gyakran jelenik meg a németországi kontextus is, amelyet több empirikus vizsgálat figyelt önálló országként vagy nemzetközi összehasonlító kutatások részeként, különös tekintettel a közegészségügyi intézkedések társadalmi percepciójára és a preventív viselkedések elfogadottságára.[22]

A módszertani megközelítések tekintetében a publikációk többsége keresztmetszeti kérdőíves kutatás, amely a lakossági attitűdök és viselkedési szándékok mérésére épül. Néhány tanulmány ugyanakkor paneladatokat vagy longitudinális adatfelvételt alkalmazott annak vizsgálatára, hogy miként változott a közegészségügyi intézkedések társadalmi elfogadottsága a pandémia különböző szakaszaiban.[23] A minták nagysága markáns eltéréseket mutat, egyes kutatások több tízezer válaszadót tartalmazó országos reprezentatív felmérésekre épülnek, míg más vizsgálatok kisebb, célzott vagy kényelmi mintákon alapulnak.

A tanulmányok jelentős része a járványügyi intézkedések elfogadottságát különböző típusú magyarázó változókkal próbálja értelmezni. A szakirodalomban ezek a tényezők jellemzően több, egymással összefüggő dimenzió mentén jelennek meg, különösen a demográfiai jellemzők, a pszichológiai tényezők (például kockázatpercepció és fenyegetettségérzet), valamint a politikai és intézményi tényezők szerepe hangsúlyos. Számos tanulmány emellett azt is

[22] Meier et al. 2020; Rosman et al. 2021.
[23] Vries et al. 2021; Lindholt et al. 2021.

vizsgálja, hogy a lakosság mennyire tartja hatékonynak az egyes intézkedéseket, illetve mennyire érzi azokat személyesen megvalósíthatónak, ami fontos szerepet játszhat a szabálykövető viselkedés kialakulásában.

A vizsgált közegészségügyi intézkedéstípusok

A szakirodalom alapján a Covid–19 közegészségügyi intézkedései meghatározó különbségeket mutatnak társadalmi elfogadottságuk tekintetében. Az alábbiakban először az intézkedések főbb típusait tekintjük át, majd az elfogadottságukat befolyásoló társadalmi és pszichológiai tényezőket mutatjuk be.

A tanulmányok többsége többféle intézkedéstípust vizsgál, amelyek az intézkedések észlelt intruzivitása, vagyis a mindennapi életbe való beavatkozás mértéke alapján különböző kategóriákba sorolhatók.

Az egyik legszélesebb körben elfogadott intézkedéstípus a személyes higiéniai és preventív viselkedések kategóriája. Ide tartozik például a kézhigiénia, a maszkviselés vagy a fizikai távolságtartás, amelyek a járványügyi szakirodalomban gyakran a nem gyógyszeres beavatkozások körébe sorolhatók. Empirikus kutatások szerint ezek az intézkedések a legtöbb országban magas társadalmi támogatottságot élveztek, különösen a pandémia korai szakaszában.[24] Nemzetközi összehasonlító vizsgálatok ezt az eredményt több európai országban is megerősítették, egy Németországot, Hollandiát és Olaszországot vizsgáló empirikus kutatás például azt mutatta, hogy a személyes higiéniai és preventív intézkedések – különösen a kézhigiénia és a fizikai távolságtartás – támogatottsága rendkívül magas volt, egyes esetekben a válaszadók 95–99%-a is támogatta ezek alkalmazását.[25]

Több kutatás ugyanakkor arra is rámutat, hogy még ezeknek a viszonylag alacsony intruzivitású intézkedéseknek az elfogadottsága is nagymértékben függött a kockázatpercepciótól és attól, hogy a lakosság mennyire tartotta hatékonynak a fertőzés terjedésének csökkentésében.[26] A közegészségügyi intézkedések elfogadottsága ugyanakkor időben is változhatott, különösen akkor, amikor az adott intézkedések kötelezővé váltak. Németországi vizsgálatok például arra utalnak, hogy a maszkviselés társadalmi elfogadottsága látványosan növekedett azt követően, hogy a hatóságok kötelezővé tették annak használatát a nyilvános terekben, ami arra utal, hogy a szakpolitikai intézkedések és a normatív elvárások kialakulása erősen befolyásolhatja a lakossági attitűdöket.[27]

A mobilitási és társadalmi érintkezési korlátozások – például a kijárási tilalom vagy a tömegrendezvények tiltása – általában jóval megosztóbb intézkedéseknek bizonyultak. Bár a pandémia kezdeti szakaszában ezek az intézkedések is viszonylag széles társadalmi támogatottságot kaptak, több empirikus kutatás kimutatta, hogy az elfogadottságuk idővel csökkent, különösen

[24] Betsch et al. 2021; Broek-Altenburg – Atherly 2020.
[25] Meier et al. 2020.
[26] Lindholt et al. 2021; Betsch et al. 2021.
[27] Betsch et al. 2021.

a hosszabb ideig fennálló korlátozások esetében.[28] A szakirodalom ezt részben a korlátozások társadalmi és gazdasági költségeivel, valamint a járványügyi intézkedésekkel kapcsolatos fokozatos *pandemic fatigue* jelenségével magyarázza.[29]

A legnagyobb társadalmi vitát kiváltó intézkedések közé a digitális megfigyelési technológiák és a kontaktkövető alkalmazások tartoznak. Ezek az intézkedések gyakran adatvédelmi és magánéleti aggályokat vetettek fel, és elfogadottságuk releváns mértékben függött attól, hogy a lakosság mennyire bízott a kormányzati intézményekben és az adatkezelési gyakorlatokban. Számos empirikus kutatás kimutatta, hogy a digitális kontaktkövetés társadalmi percepcióját erősen befolyásolták az adatvédelmi aggályok, valamint az intézményekbe vetett bizalom szintje.[30] Németországi vizsgálatok ugyanakkor arra is rámutattak, hogy a digitális kontaktkövető alkalmazások esetében számos különbség figyelhető meg a deklarált támogatottság és a tényleges használat között. A Corona-Warn-App esetében például a lakosság mintegy fele töltötte le és használta aktívan az alkalmazást, miközben a felmérésekben a technológia iránti deklarált támogatottság ennél magasabb volt. Ez az eredmény arra utal, hogy az adatvédelmi aggályok és a technológiai bizalom szintje nemcsak az attitűdöket, hanem a tényleges viselkedést is befolyásolhatja.[31] Németországi empirikus kutatások azt is kimutatták, hogy a kontaktkövető alkalmazások elutasítása elsősorban adatvédelmi aggályokkal, valamint az összeesküvés-jellegű hiedelmek magasabb szintjével függött össze. Azok a válaszadók, akik erősebb bizalmatlanságot mutattak az intézményekkel és az adatkezeléssel kapcsolatban, lényegesen kisebb valószínűséggel támogatták vagy használták a digitális kontaktkövető alkalmazásokat.[32]

A társadalmi elfogadottság demográfiai meghatározói

A demográfiai tényezők a Covid–19-intézkedések társadalmi elfogadottságának egyik leggyakrabban vizsgált magyarázó dimenzióját jelentik. A szakirodalomban különösen az életkor, a nem és az iskolai végzettség szerepe jelenik meg visszatérően, de számos kutatás a társadalmi-gazdasági státusz vagy a jövedelmi helyzet hatását is vizsgálja az intézkedések támogatottságára.[33] Egyes vizsgálatok arra is rámutatnak, hogy a társadalmi-gazdasági különbségek nemcsak az intézkedések támogatottságát, hanem a tényleges szabálykövető viselkedést is befolyásolhatják, például a munkakörülmények vagy az otthoni munkavégzés lehetősége révén.

Az életkor tekintetében számos tanulmány arra utal, hogy az idősebb korosztályok nagyobb valószínűséggel támogatják a járványügyi intézkedéseket. A szakirodalom ezt gyakran

[28] Wit et al. 2023; Barry et al. 2021; Jørgensen et al. 2020; Rosman et al. 2021; Vries et al. 2021; Schumpe et al. 2022; Foad et al. 2021; Georgieva et al. 2021.

[29] Jørgensen et al. 2020; Vries et al. 2021.

[30] Altmann et al. 2020; Lewandowsky et al. 2020; Oyibo et al. 2022; Zhang et al. 2020; Kozyreva et al. 2021; Garrett et al. 2020; Hargittai et al. 2020; Oldeweme et al. 2020; Howell–Abdelhamid 2022; Hassandoust–Akhlaghpour–Johnston 2020; Voo et al. 2022; Szabo et al. 2022.

[31] Kreps et al. 2020.

[32] Kozyreva et al. 2021.

[33] Betsch et al. 2021; Jørgensen et al. 2020.

azzal magyarázza, hogy az idősebb személyek nagyobb egészségügyi kockázatnak vannak kitéve a Covid–19-fertőzés esetén, ami erősebb kockázatpercepciót és ezáltal nagyobb intézkedéstámogatást eredményez.[34] Hasonló eredmények jelentek meg nagymintás nemzetközi felmérésekben is, amelyek azt mutatták, hogy az idősebb korosztályok következetesen nagyobb valószínűséggel támogatták a közegészségügyi intézkedéseket, és nagyobb arányban követték a preventív viselkedési ajánlásokat. Ez a mintázat több országban is megfigyelhető volt, ami arra utal, hogy az életkorhoz kapcsolódó kockázatpercepció kulcsszerepet játszik a járványügyi intézkedések társadalmi elfogadottságában.[35]

A nemek közötti különbségek szintén fontos demográfiai tényezőként jelennek meg a szakirodalomban. Több empirikus kutatás arra utal, hogy a nők nagyobb arányban támogatják a preventív intézkedéseket, és nagyobb valószínűséggel követik az egészségügyi ajánlásokat.[36] A szakirodalom ezt gyakran a kockázatészlelés különbségeivel hozza összefüggésbe, mivel a nők általában magasabb egészségügyi kockázatpercepciót mutatnak a fertőző betegségekkel kapcsolatban. Ugyanakkor a hivatkozott források arra is rámutatnak, hogy a nemek közötti különbségek mértéke az egyes intézkedéstípusok esetében eltérő lehet.

Az iskolai végzettség szintén gyakran vizsgált tényező a Covid–19-intézkedések társadalmi elfogadottságának magyarázatában. Egyes kutatások azt mutatják, hogy a magasabb végzettséggel rendelkező válaszadók nagyobb valószínűséggel fogadják el a járványügyi intézkedéseket, ami részben a tudományos szakértőkbe és a szakpolitikai döntések tudományos megalapozottságába vetett nagyobb bizalommal magyarázható.[37] Ugyanakkor németországi vizsgálatok arra is rámutattak, hogy a magasabb iskolai végzettség nem minden esetben jár együtt a közegészségügyi intézkedések nagyobb mértékű betartásával. Bár a magasabb végzettségű válaszadók általában nagyobb tudással rendelkeztek a Covid–19-járvánnyal kapcsolatban, ez a tudás nem minden esetben eredményezett erősebb szabálykövető viselkedést. Ez arra utal, hogy a járványügyi intézkedések elfogadottságát nem pusztán az információhoz való hozzáférés vagy a tudásszint határozza meg, hanem más pszichológiai és attitűdbeli tényezők is szerepet játszanak a viselkedési döntésekben.[38] A hivatkozott szakirodalmak ugyanakkor arra is felhívják a figyelmet, hogy az információforrásokhoz való hozzáférés és a tudományos információk értelmezésének képessége szintén hozzájárulhat a közegészségügyi intézkedések eltérő társadalmi megítéléséhez.

Pszichológiai tényezők és kockázatpercepció

A pszichológiai tényezők az intézkedések elfogadottságának egyik központi értelmezési keretét jelentik. A szakirodalom különösen a kockázatpercepció és a fertőzéssel kapcsolatos fenyegetettségérzet szerepét emeli ki, mivel ezek a tényezők számottevő mértékben befolyásolják a preventív viselkedések elfogadását és a közegészségügyi ajánlások követését.

[34] Lindholt et al. 2021.
[35] Clark et al. 2020.
[36] Margraf–Brailovskaia–Schneider 2020; Lindholt et al. 2021; Betsch et al. 2021.
[37] Figueiredo–Larson 2021.
[38] Betsch et al. 2021.

Empirikus kutatások szerint azok a személyek, akik magasabb kockázatot érzékelnek a Covid–19-fertőzéssel kapcsolatban, nagyobb valószínűséggel támogatják a közegészségügyi intézkedéseket.[39] A kockázatpercepció azonban nem pusztán a személyes egészségügyi kockázatra vonatkozik, hanem gyakran a családtagok és a közösség egészségi állapotával kapcsolatos aggodalmakból is fakad. Több vizsgálat arra is rámutat, hogy a fertőzés másokra gyakorolt lehetséges következményeinek észlelése kulcsfontosságú szerepet játszik a szabálykövető és preventív viselkedések kialakulásában.[40] Németországi empirikus vizsgálatok például arra is rámutattak, hogy a kockázatpercepció nem egységes konstrukció, hanem több komponensből áll. A kutatások különbséget tesznek a fertőzés valószínűségére vonatkozó kognitív kockázatpercepció, valamint a fertőzéssel kapcsolatos érzelmi reakciókat tükröző affektív kockázatpercepció között. Az eredmények azt mutatták, hogy mindkét dimenzió szignifikáns kapcsolatban állt a preventív viselkedések elfogadásával és a járványügyi intézkedések támogatottságával.[41]

A védekezési intézkedések hatékonyságába vetett hit szintén kulcsszerepet játszik a preventív viselkedések kialakulásában. Az empirikus kutatások arra utalnak, hogy az egyének nagyobb valószínűséggel fogadják el a közegészségügyi intézkedéseket, ha azokat hatékonynak és megvalósíthatónak érzékelik.[42] Ezt a kapcsolatot a viselkedéstudományi szakirodalomban gyakran a *protection motivation theory* keretében értelmezik, amely szerint az emberek akkor hajlamosak követni a preventív ajánlásokat, ha egyrészt magas fenyegetettséget érzékelnek, másrészt úgy vélik, hogy az adott intézkedések képesek csökkenteni a kockázatot.[43]

Intézményi bizalom és politikai orientáció

A politikai és intézményi tényezők szintén komoly szerepet játszanak a Covid–19-intézkedések társadalmi elfogadottságában. Több tanulmány kimutatta, hogy a kormányzati intézkedések legitimitásának percepciója és az intézményekbe vetett bizalom erősen befolyásolja a lakossági együttműködést.[44] A szakirodalom több esetben arra is rámutat, hogy politikailag polarizált társadalmakban a politikai orientáció gyakran erősebb prediktora az intézkedések elfogadásának, mint a klasszikus demográfiai tényezők.[45] Azokban a társadalmakban, ahol magasabb az intézményi bizalom szintje, a lakosság nagyobb valószínűséggel fogadja el a járványügyi korlátozásokat, és nagyobb mértékben követi a közegészségügyi ajánlásokat.

Különösen a politikailag polarizált társadalmakban figyelhető meg, hogy a pártpreferencia erős előrejelzője a járványügyi intézkedésekhez való viszonyulásnak. Az Amerikai Egyesült Államokban például egy empirikus kutatás kimutatta, hogy a politikai ideológia nagymértékben

[39] Siegrist–Luchsinger–Bearth 2021.
[40] Lindholt et al. 2021; Jørgensen et al. 2020.
[41] Betsch et al. 2021.
[42] Betsch et al. 2021.
[43] Rogers 1983.
[44] Dye et al. 2021; Lindholt et al. 2021.
[45] Martinescu et al. 2022; Torrente–Low–Yoris 2022; Shao–Hao 2021; Glanz et al. 2022.

befolyásolta a maszkviselés és a vakcináció támogatottságát.[46] A szakirodalom ezt részben azzal magyarázza, hogy a politikai elit kommunikációja és a pártpolitikai keretezés komoly mértékben alakíthatja a járványügyi intézkedésekkel kapcsolatos lakossági percepciókat. Hasonló összefüggések európai kontextusban is megfigyelhetők voltak. Németországi empirikus vizsgálatok azt mutatták, hogy a politikai orientáció szignifikáns kapcsolatban állt a járványügyi intézkedések elfogadásával, a jobboldali politikai orientációval rendelkező válaszadók átlagosan alacsonyabb támogatottságot mutattak bizonyos közegészségügyi intézkedések iránt, ami arra utal, hogy a politikai identitás és a járványügyi intézkedések percepciója között kapcsolat állhat fenn. Az információforrások típusa szintén fontos szerepet játszhatott a járványügyi intézkedések percepciójának alakulásában. Ez a kutatás arra is utal, hogy azok a válaszadók, akik elsősorban közszolgálati médiából tájékozódtak a járvánnyal kapcsolatban, nagyobb valószínűséggel támogatták a vakcinációt és más közegészségügyi intézkedéseket. Ezzel szemben azok körében, akik elsősorban közösségi médiából szerezték információikat, alacsonyabb volt az oltakozási hajlandóság, ami arra utal, hogy az információs környezet komoly szerepet játszhat a járványügyi intézkedések társadalmi percepciójának alakításában.[47]

Betsch és szerzőtársai igazolták, a társadalmi normák és a mások viselkedésére vonatkozó percepciók szintén jelentős szerepet játszhatnak a járványügyi intézkedések elfogadásában, azok a személyek, akik úgy érzékelték, hogy környezetükben mások is betartják a fizikai távolságtartásra vonatkozó szabályokat, nagyobb valószínűséggel követték maguk is ezeket az ajánlásokat. Ez arra utal, hogy a társadalmi normák és a kollektív viselkedési elvárások fontos szerepet játszhatnak a preventív viselkedések kialakulásában.[48]

A szakirodalmi eredmények illusztrációja egy németországi esettanulmány alapján

A szakirodalmi szintézist egy németországi kérdőíves esettanulmány egészíti ki, amely a Covid–19-intézkedések társadalmi percepcióját vizsgálta. Az esettanulmány elsősorban illusztratív szerepet tölt be, különösen a szakirodalomban azonosított demográfiai különbségek, kockázatpercepciós hatások és az intézkedéstípusok eltérő társadalmi elfogadottságának bemutatásában.

Az eredmények arra utalnak, hogy a Covid–19-intézkedések társadalmi percepciója Németországban is hasonló mintázatokat követett, mint amelyek a nemzetközi szakirodalomban megfigyelhetők. Ugyanakkor az egyes intézkedések megítélése jelentékeny mértékben függött a válaszadók demográfiai jellemzőitől és a kockázatpercepció mértékétől.

Az esettanulmány alapját egy 2023 márciusában végzett anonim kérdőíves adatfelvétel képezi, amelyet egy németországi vidéki kisváros szakrendelőjének betegei körében végeztek. Az adatfelvétel során összesen 125 kérdőívet töltöttek ki, amelyek közül 100 bizonyult értékelésre alkalmasnak. A kérdőív egy összegző kérdésből és kilenc tematikus kérdésből állt,

[46] Gadarian–Goodman–Pepinsky 2021.
[47] Betsch et al. 2021.
[48] Betsch et al. 2021.

amelyek a járvány idején alkalmazott különböző közegészségügyi intézkedések – például maszkviselés, oltások, iskolabezárások, kijárási korlátozások, tesztelés, higiéniai szabályok és utazási korlátozások – megítélésére irányultak. A válaszadók minden intézkedést háromfokozatú skálán értékeltek („kevés", „megfelelő", „túlzott"), az adatok elemzése leíró statisztikai módszerekkel történt.

A minta demográfiai összetétele torzított volt a szakrendelő betegstruktúrájának megfelelően. A válaszadók többsége férfi volt, 80 férfi és 20 nő vett részt a felmérésben. A férfi válaszadók közül 7 fő tartozott a 18–40 éves korcsoportba, 32 fő a 41–65 éves korcsoportba, míg 41 fő 65 év feletti volt. A női válaszadók közül 2 fő volt 18–40 év közötti, 11 fő 41–65 év közötti, és 7 fő 65 év feletti. A minta tehát érdemi mértékben felülreprezentálta az idősebb korosztályt, ami a válaszok értelmezésekor fontos módszertani szempont. Ez a torzulás részben az adatfelvétel helyszínéből adódik, mivel az egészségügyi ellátásban megjelenő populációban az idősebb korosztály aránya általában magasabb, ami befolyásolhatja a járványügyi intézkedésekkel kapcsolatos kockázatpercepciót és attitűdöket.

A felmérés eredményei szerint a válaszadók 59%-a összességében megfelelőnek értékelte a Covid–19 elleni intézkedéseket, míg 26% túlzottnak, 7% pedig elégtelennek tartotta azokat. Az életkor szerinti bontás markáns különbségeket mutatott, a 40 év alatti válaszadók több mint 70%-a túlzottnak ítélte az intézkedéseket, míg a 65 év felettiek körében az intézkedések elfogadottsága lényegesen magasabb volt. Ez az eredmény összhangban áll a szakirodalomban megfigyelhető mintázatokkal, amelyek szerint az idősebb korosztályok általában magasabb kockázatpercepcióval rendelkeznek, és ezért nagyobb valószínűséggel támogatják a járványügyi intézkedéseket. Nemzetközi empirikus kutatások hasonló életkori mintázatokat azonosítottak a Covid–19-intézkedések elfogadottságával kapcsolatban. Az idősebb korosztályok következetesen nagyobb mértékben támogatták a közegészségügyi intézkedéseket, és nagyobb arányban követték a preventív ajánlásokat, míg a fiatalabb válaszadók körében gyakrabban jelent meg az intézkedések túlzottnak való értékelése.[49]

Nemek szerinti bontásban eltérő mintázatok rajzolódtak ki. A férfi válaszadók 67,5%-a összességében elégedett volt a meghozott intézkedésekkel, míg 23,75% túlzottnak, 8,75% pedig elégtelennek ítélte azokat. A női válaszadók esetében ezzel szemben 50% túlzottnak tartotta az intézkedéseket, míg 40% megfelelőnek, és 10% elégtelennek értékelte azokat. Ez az eredmény részben eltér a szakirodalomban gyakran megfigyelhető mintázattól, amely szerint a nők általában nagyobb arányban támogatják a preventív intézkedéseket. A különbség magyarázható lehet a minta sajátosságaival és a válaszadók alacsony számával, ezért az eredmény elsősorban illusztratív jelleggel értelmezhető.

Az egyes intézkedések megítélése eltérő támogatottságot mutatott. A legmagasabb elfogadottságot a higiéniai szabályok szigorú betartása (76%), a személyes kontaktusok korlátozása (74%) és az utazási korlátozások (72%) kapták. A kötelező maszkviselést a válaszadók 68%-a, a Covid-tesztelést pedig 65%-a tartotta indokoltnak. Az oltások szigorú ajánlásával kapcsolatban megosztottabb kép rajzolódott ki, 51% támogatta, míg 45% túlzottnak ítélte ezt az intézkedést. Az oltakozással kapcsolatos megosztottság nem egyedi jelenség, hanem a nemzetközi

[49] Clark et al. 2020.

szakirodalomban is gyakran megfigyelhető mintázat. Empirikus kutatások azt mutatják, hogy a Covid–19-vakcinációval kapcsolatos attitűdök általában erősebben polarizáltak, mint más preventív intézkedések esetében, mivel az oltások megítélését nemcsak a kockázatpercepció, hanem az intézményi bizalom, a politikai orientáció és az információs környezet is befolyásolja.[50]

A legnagyobb elutasítottságot a kijárási tilalom (55%) és az iskolabezárások (50%) mutatták. Az eredmények több ponton illeszkednek a szakirodalomban azonosított mintázatokhoz, amelyek szerint a kevésbé intruzív, a mindennapi viselkedést érintő intézkedések általában szélesebb társadalmi támogatottságot élveznek, míg a nagyobb életviteli korlátozások gyakrabban váltanak ki társadalmi ellenállást.[51]

Az esettanulmány eredményei több ponton is összhangot mutatnak a nemzetközi szakirodalomban feltárt mintázatokkal. A kevésbé invazív, mindennapi gyakorlatba könnyebben beépíthető intézkedések – például a higiéniai szabályok vagy a személyes kontaktusok korlátozása – szélesebb körű társadalmi támogatottságot élveztek, míg a súlyosabb életviteli korlátozások – például a kijárási tilalom vagy az iskolabezárások – jóval megosztóbbnak bizonyultak. Az életkor szerinti különbségek szintén hasonló irányba mutattak, mint amit a szakirodalom jelez, mivel az idősebb válaszadók nagyobb arányban támogatták a járványügyi intézkedéseket.

A minta mérete, valamint az adatfelvétel nem reprezentatív jellege miatt az eredmények nem tekinthetők általánosíthatónak a német társadalom egészére nézve, ennek ellenére a felmérés empirikus példát nyújt arra, hogy a Covid–19-intézkedések társadalmi percepciójában milyen különbségek jelenhetnek meg egy konkrét helyi közösségben.

DISZKUSSZIÓ

A tanulmány célja az volt, hogy szisztematikus szakirodalmi áttekintés segítségével feltárja, milyen tényezők befolyásolták a Covid–19 közegészségügyi intézkedéseinek társadalmi elfogadottságát, valamint hogy azonosítsa azokat a mintázatokat, amelyek különböző társadalmi és intézményi kontextusokban következetesen megjelennek. A szakirodalmi szintézis és a németországi esettanulmány eredményei egyaránt arra utalnak, hogy a közegészségügyi intézkedések elfogadottsága összetett, többdimenziós jelenség. A szakirodalmi szintézis és a németországi esettanulmány eredményei azt mutatják, hogy a közegészségügyi intézkedések társadalmi elfogadottsága több, egymással összefüggő tényező eredőjeként alakul, amelyek között demográfiai jellemzők, pszichológiai percepciók és intézményi kontextus egyaránt szerepet játszanak. Az életkor, a kockázatpercepció és az intézményi bizalom például több országban is szignifikáns kapcsolatban állt a preventív viselkedések elfogadásával és a járványügyi intézkedések támogatottságával.[52]

[50] Betsch et al. 2021; Lindholt et al. 2021.
[51] Jørgensen et al. 2020; Rosman et al. 2021.
[52] Betsch et al. 2021; Clark et al. 2020; Lindholt et al. 2021.

Az eredmények egyik legfontosabb megállapítása, hogy a különböző típusú közegészségügyi intézkedések társadalmi elfogadottsága látványos eltéréseket mutat. A személyes higiéniai és alacsony társadalmi költséggel járó preventív intézkedések – például a kézhigiénia vagy a maszkviselés – a legtöbb vizsgált országban magas támogatottságot élveztek. Ez összhangban áll a viselkedéstudományi kutatások eredményeivel, amelyek szerint az alacsonyabb egyéni költséggel járó preventív intézkedések általában szélesebb társadalmi támogatottságot élveznek, míg a mindennapi életvitelt erőteljesebben érintő korlátozások gyakrabban váltanak ki megosztott társadalmi reakciókat.[53] Ezzel szemben a magasabb intruzivitású intézkedések – például a mobilitási korlátozások, a kijárási tilalmak vagy a digitális kontaktkövető rendszerek – lényegesen megosztóbbnak bizonyultak. Nemzetközi empirikus kutatások azt mutatják, hogy az ilyen intézkedések elfogadottságát gyakran az határozza meg, hogy a lakosság miként értékeli azok hatását az egyéni szabadságjogokra, a magánéletre és a mindennapi élet megszervezésére.[54]

A demográfiai tényezők szerepe szintén következetesen megjelenik a szakirodalomban. Az eredmények alapján az idősebb korosztályok általában nagyobb valószínűséggel támogatják a járványügyi intézkedéseket, ami részben a magasabb egészségügyi kockázatpercepcióval magyarázható.[55] A nemek közötti különbségek is hasonló mintázatot mutatnak, több empirikus kutatás szerint a nők a pandémia idején nagyobb arányban követték a preventív egészségügyi ajánlásokat, és magasabb szintű együttműködést mutattak a közegészségügyi intézkedésekkel kapcsolatban.[56] Az iskolai végzettség hatása szintén gyakran megjelenik a magyarázó tényezők között, mivel a magasabb végzettségű válaszadók több vizsgálatban nagyobb bizalmat mutattak a tudományos szakértők és a közegészségügyi intézmények iránt.[57] Ugyanakkor a szakirodalmi áttekintés arra is rámutat, hogy a magasabb tudásszint nem minden esetben jár együtt a preventív intézkedések következetesebb betartásával, ami arra enged következtetni, hogy a demográfiai tényezők hatása gyakran közvetett módon, a kockázatpercepció, az intézményi bizalom vagy az információs környezet közvetítésével érvényesül.[58] Összességében a demográfiai hatások iránya több országban hasonló mintázatot mutat, egyúttal erősen függ az adott társadalmi és intézményi kontextustól.

A pszichológiai tényezők közül különösen a kockázatpercepció bizonyult meghatározónak a közegészségügyi intézkedések elfogadásában. Azok a személyek, akik magasabb kockázatot érzékeltek a Covid–19-fertőzéssel kapcsolatban, nagyobb valószínűséggel támogatták a preventív intézkedéseket és hajlandóbbak voltak betartani az egészségügyi ajánlásokat.[59] A szakirodalom ugyanakkor rámutat arra is, hogy a kockázatpercepció nem egységes konstrukció, a fertőzés valószínűségére vonatkozó kognitív kockázatészlelés és a fertőzéssel kapcsolatos érzelmi reakciókat tükröző affektív kockázatpercepció egyaránt szerepet játszhat a preventív

[53] Betsch et al. 2021; Meier et al. 2020.
[54] Altmann et al. 2020; Jørgensen et al. 2020; Rosman et al. 2021.
[55] Clark et al. 2020.
[56] Margraf–Brailovskaia–Schneider 2020.
[57] Figueiredo–Larson 2021.
[58] Betsch et al. 2021.
[59] Siegrist–Luchsinger–Bearth 2021.

viselkedések alakulásában.[60] Ez a jelenség jól illeszkedik a viselkedéstudományi modellekhez, amelyek szerint a fenyegetettség percepciója és a védekezési intézkedések hatékonyságába vetett hit is szerepet játszik a preventív viselkedés kialakulásában.[61]

Az intézményi és politikai tényezők szerepe szintén meghatározó a járványügyi intézkedések társadalmi elfogadottságában. A szakirodalom alapján az intézményekbe vetett bizalom erős prediktora a lakossági együttműködésnek. Azokban az országokban, ahol a lakosság nagyobb bizalmat mutatott a kormányzati intézmények és a tudományos szakértők iránt, általában magasabb volt a közegészségügyi intézkedések elfogadottsága és a preventív viselkedések követése.[62] Ezzel szemben a politikailag polarizált társadalmakban a járványügyi intézkedések gyakran politikai identitások mentén váltak vitatottá, ami csökkenthette a lakossági együttműködés mértékét.[63] A kutatások arra is rámutatnak, hogy az információs környezet és a médiából származó információk szintén befolyásolhatják a járványügyi intézkedések megítélését, mivel az eltérő információforrások különböző módon keretezhetik a kockázatokat és a szakpolitikai válaszokat. Emellett a társadalmi normák és mások viselkedésének észlelése is fontos szerepet játszhat a preventív viselkedések kialakulásában, azok az egyének, akik úgy érzékelik, hogy környezetükben mások is betartják a közegészségügyi ajánlásokat, nagyobb valószínűséggel követik maguk is ezeket az intézkedéseket.[64]

A németországi esettanulmány eredményei több ponton megerősítik a szakirodalmi áttekintés során azonosított mintázatokat. A felmérés eredményei azt mutatják, hogy a válaszadók magas támogatottságot mutattak a személyes higiéniai intézkedések iránt, miközben a mobilitási korlátozások és a digitális technológiák megítélése jóval megosztóbb volt. Ez a különbség összhangban áll azokkal a nemzetközi empirikus kutatásokkal, amelyek szerint az alacsonyabb intruzivitású, a mindennapi viselkedést érintő intézkedések általában szélesebb társadalmi támogatottságot élveznek, míg a nagyobb életviteli korlátozások gyakrabban váltanak ki társadalmi ellenállást.[65] Az esettanulmány eredményei emellett a demográfiai különbségek szerepét is megerősítik, mivel az idősebb válaszadók nagyobb arányban támogatták a járványügyi intézkedéseket, ami összhangban áll a nemzetközi kutatásokkal, amelyek az életkor és a kockázatpercepció közötti kapcsolatot hangsúlyozzák a preventív viselkedések magyarázatában.[66] Ezek az eredmények arra utalnak, hogy a nemzetközi szakirodalomban azonosított attitűdmintázatok a német társadalmi kontextusban is megfigyelhetők.

A tanulmány elméleti hozzájárulása abban áll, hogy a Covid–19-intézkedések társadalmi elfogadottságát nem elszigetelt jelenségként, hanem egy többdimenziós társadalmi folyamat részeként értelmezi. A szakirodalmi szintézis alapján az eredmények arra utalnak, hogy a közegészségügyi intézkedések elfogadottsága három egymással összefüggő dimenzió mentén ragadható meg, a demográfiai jellemzők, a kockázatpercepcióhoz kapcsolódó pszichológiai

60 Betsch et al. 2021.
61 Rogers 1983.
62 Dye et al. 2021.
63 Gadarian–Goodman–Pepinsky 2021.
64 Betsch et al. 2021.
65 Jørgensen et al. 2020; Rosman et al. 2021.
66 Clark et al. 2020; Lindholt et al. 2021.

tényezők, valamint az intézményi és politikai kontextus. Ezek a dimenziók nem egymástól függetlenül hatnak, hanem kölcsönhatásban alakítják a lakossági attitűdöket és a preventív viselkedések kialakulását. Az így kirajzolódó értelmezési keret hozzájárulhat a közegészségügyi intézkedések társadalmi elfogadottságának átfogóbb megértéséhez, különösen olyan komplex krízishelyzetekben, mint a Covid–19-világjárvány.

A kutatás eredményeinek gyakorlati jelentősége is van a közegészségügyi politika szempontjából. Az eredmények megerősítik, hogy a járványügyi intézkedések társadalmi elfogadottsága nem kizárólag az intézkedések epidemiológiai hatékonyságától függ, hanem nagymértékben befolyásolja az intézkedések percepciója, valamint az azokat kísérő kommunikációs stratégia. Kiemelendő az intézkedések intruzivitásának és a lakosság számára érzékelhető társadalmi költségeinek figyelembevétele, mivel az alacsonyabb egyéni költséggel járó preventív intézkedések általában szélesebb társadalmi támogatottságot élveznek. Emellett a kockázatkommunikáció és az intézményi hitelesség is kulcsszerepet játszik a lakossági együttműködés kialakításában, a közegészségügyi kommunikáció ezért különös figyelmet kell hogy fordítson a kockázatpercepció alakítására, a tudományos szakértők hitelességének erősítésére, valamint az intézkedések céljának és várható hatásainak átlátható bemutatására.

A KUTATÁS KORLÁTAI ÉS JÖVŐBELI KUTATÁSI IRÁNYOK

A tanulmánynak több módszertani korlátja is azonosítható. A szisztematikus szakirodalmi áttekintés eredményei részben függnek a publikációk kiválasztásának kritériumaitól és az alkalmazott keresési stratégiától. Bár a keresés során arra törekedtünk, hogy a releváns publikációk minél szélesebb körét lefedjük, nem zárható ki, hogy egyes tanulmányok kimaradtak az elemzésből. Emellett a szakirodalomban szereplő empirikus kutatások jelentős módszertani heterogenitást mutatnak, ami korlátozza az eredmények közvetlen összehasonlíthatóságát. A németországi esettanulmány szintén korlátozott általánosíthatósággal rendelkezik, mivel az adatfelvétel egy adott intézményi és társadalmi kontextusban történt, és a minta mérete sem teszi lehetővé a német társadalom egészére vonatkozó következtetések levonását. Az esettanulmány célja ezért elsősorban nem reprezentatív következtetések levonása, hanem a szakirodalmi áttekintés során azonosított attitűdmintázatok illusztratív vizsgálata volt.

A jövőbeni kutatások számára több irány is meghatározható. Egyrészt érdemes lenne longitudinális adatfelvételek segítségével vizsgálni, hogyan változik a közegészségügyi intézkedések társadalmi elfogadottsága a járvány különböző szakaszaiban, illetve miként alakul a kockázatpercepció és az intézményi bizalom a krízishelyzet előrehaladtával. Másrészt fontos lenne mélyebben elemezni az intézményi bizalom és a politikai polarizáció szerepét a járványügyi intézkedések percepciójában, különösen azokban a társadalmakban, ahol a közegészségügyi intézkedések politikai viták tárgyává váltak. Végül további kutatásokra van szükség annak feltárására is, hogy az eltérő kommunikációs stratégiák és információs környezetek – beleértve a médiarendszerek és az online információáramlás szerepét – milyen módon befolyásolják a lakossági együttműködést és a közegészségügyi intézkedések elfogadottságát krízishelyzetekben.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Altiparmakis, Argyrios et al. (2021): Pandemic Politics: Policy Evaluations of Government Responses to Covid–19. *West European Politics,* 44(5–6), 1159–1179. Online: https://doi.org/10.1080/01402382.2021.1930754

Altmann, Samuel et al. (2020): Acceptability of App-Based Contact Tracing for Covid–19: Cross-Country Survey Study. *JMIR mHealth and uHealth,* 8(8), e19857. Online: https://doi.org/10.2196/19857

Barry, Colleen L. et al. (2021): Change Over Time in Public Support for Social Distancing, Mask Wearing, and Contact Tracing to Combat the Covid–19 Pandemic Among US Adults, April to November 2020. *American Journal of Public Health,* 111(5), 937–948. Online: https://doi.org/10.2105/ajph.2020.306148

Betsch, Cornelia et al. (2021): The Four Weeks Before Lockdown During the Covid–19 Pandemic in Germany: A Weekly Serial Cross-Sectional Survey on Risk Perceptions, Knowledge, Public Trust and Behaviour, 3 to 25 March 2020. *Eurosurveillance,* 26(42). Online: https://doi.org/10.2807/1560-7917.es.2021.26.42.2001900

Botzen, Wouter et al. (2022): Behavioral Biases and Heuristics in Perceptions of Covid-19 Risks and Prevention Decisions. *Risk Analysis,* 42(12), 2671–2690. Online: https://doi.org/10.1111/risa.13882

Broek-Altenburg, Eline M. van den – Atherly, Adam (2020): Adherence to Covid–19 Policy Measures: Behavioral Insights from The Netherlands and Belgium. *PLoS ONE,* 16(5), e0250302. Online: https://doi.org/10.1371/journal.pone.0250302

Cardo, Aida El-Far – Kraus, Thomas – Kaifie, Andrea (2021): Factors That Shape People's Attitudes Towards the Covid–19 Pandemic in Germany—The Influence of MEDIA, Politics and Personal Characteristics. *International Journal of Environmental Research and Public Health,* 18(15), 7772. Online: https://doi.org/10.3390/ijerph18157772

Clark, Cory et al. (2020): Predictors of Covid–19 Voluntary Compliance Behaviors: An International Investigation. *Global Transitions,* 2, 76–82. Online: https://doi.org/10.1016/j.glt.2020.06.003

Czeisler, Mark É. et al. (2020): Public Attitudes, Behaviors, and Beliefs Related to Covid–19, Stay-at-Home Orders, Nonessential Business Closures, and Public Health Guidance — United States, New York City, and Los Angeles, May 5–12, 2020. *Morbidity and Mortality Weekly Report,* 69(24), 751–758. Online: https://doi.org/10.15585/mmwr.mm6924e1

Dhanani, Lindsay Y. – Franz, Berkeley (2022): A Meta-Analysis of Covid–19 Vaccine Attitudes and Demographic Characteristics in the United States. *Public Health,* 207, 31–38. Online: https://doi.org/10.1016/j.puhe.2022.03.012

Dye, Timothy D. et al. (2021): Science, Healthcare System, and Government Effectiveness Perception and Covid–19 Vaccination Acceptance and Hesitancy in a Global Sample: An Analytical Cross-Sectional Analysis. *BMJ Open,* 11(11), e049716. Online: https://doi.org/10.1136/bmjopen-2021-049716

Figueiredo, Alexandre de – Larson, Heidi (2021): Exploratory Study of the Global Intent to Accept Covid–19 Vaccinations. *Communications Medicine,* 1, 30. Online: https://doi.org/10.1038/s43856-021-00027-x

Fiordelli, Maddalena – Rubinelli, Sara – Diviani, Nicola (2023): Acceptance of Public Health Measures During the Covid–19 Pandemic: A Cross-Sectional Study of the Swiss Population's Beliefs, Attitudes, Trust, and Information-Seeking Behavior. *International Journal of Public Health,* 68, 1605982. Online: https://doi.org/10.3389/ijph.2023.1605982

Foad, Colin et al. (2021): The Limitations of Polling Data in Understanding Public Support for Covid–19 Lockdown Policies. *Royal Society Open Science,* 8(7), 210678. Online: https://doi.org/10.1098/rsos.210678

Gadarian, Shana Kushner – Goodman, Sara Wallace – Pepinsky, Thomas B. (2021): Partisanship, Health Behavior, and Policy Attitudes in the Early Stages of the Covid–19 Pandemic. *PLoS ONE,* 16(4), e0249596. Online: https://doi.org/10.1371/journal.pone.0249596

Garrett, Paul et al. (2020): The Acceptability and Uptake of Smartphone Tracking for Covid–19 in Australia. *PLoS ONE,* 16(1), e0244827. Online: https://doi.org/10.1371/journal.pone.0244827

Georgieva, Irina et al. (2021): Perceived Effectiveness, Restrictiveness, and Compliance with Containment Measures Against the Covid–19 Pandemic: An International Comparative Study in 11 Countries. *International Journal of Environmental Research and Public Health,* 18(7), 3806. Online: https://doi.org/10.3390/ijerph18073806

Glanz, Karen et al. (2022): Correlates of Attitudes Toward Covid–19-Related Public Health Policies and Prevention Practices in Six States. *Journal of Public Health Research.* Online: https://doi.org/10.1177/22799036221102178

Hargittai, Eszter et al. (2020): Americans' Willingness to Adopt a Covid–19 Tracking App. The Role of App Distributor. *First Monday,* 25(11). Online: https://doi.org/10.5210/fm.v25i11.11095

Hassandoust, Farkhondeh – Akhlaghpour, Saeed – Johnston, Allen C. (2020): Individuals' Privacy Concerns and Adoption of Contact Tracing Mobile Applications in a Pandemic: A Situational Privacy Calculus Perspective. *Journal of the American Medical Informatics Association,* 28(3), 463–471. Online: https://doi.org/10.1093/jamia/ocaa240

Howell, Pamella – Abdelhamid, Mohamed (2022): Protection Motivation Perspective Regarding the Use of Covid–19 Mobile Tracing Apps Among Public Users: Empirical Study. *JMIR Formative Research,* 7, e36608. Online: https://doi.org/10.2196/36608

Jørgensen, Frederik et al. (2020): Public Support for Government Responses Against Covid–19: Assessing Levels and Predictors in Eight Western Democracies During 2020. *West European Politics,* 44(5–6), 1129–1158. Online: https://doi.org/10.1080/01402382.2021.1925821

Kozyreva, Anastasia et al. (2021): Psychological Factors Shaping Public Responses to Covid–19 Digital Contact Tracing Technologies in Germany. *Scientific Reports,* 11(1), 18716. Online: https://doi.org/10.1038/s41598-021-98249-5

Kreps, Sarah et al. (2020): Factors Associated With US Adults' Likelihood of Accepting Covid–19 Vaccination. *JAMA Network Open,* 3(10), e2025594. Online: https://doi.org/10.1001/jamanetworkopen.2020.25594

Lang, Raynell et al. (2021): Attitudes, Behaviours and Barriers to Public Health Measures for Covid–19: A Survey to Inform Public Health Messaging. *BMC Public Health,* 21(1), 765. Online: https://doi.org/10.1186/s12889-021-10790-0

Law, Moira A. et al. (2022): Remember the Past, Plan for the Future: How Interactions Between Risk Perception and Behavior During the Covid–19 Pandemic Can Inform Future Canadian Public Health Policy. *Frontiers in Public Health,* 10, 784955. Online: https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.784955

Lermer, Eva et al. (2021): Early and Later Perceptions and Reactions to the Covid–19 Pandemic in Germany: On Predictors of Behavioral Responses and Guideline Adherence During the Restrictions. *Frontiers in Psychology,* 12, 769206. Online: https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.769206

Lewandowsky, Stephan et al. (2020): Public Acceptance of Privacy-Encroaching Policies to Address the Covid–19 Pandemic in the United Kingdom. Online: https://doi.org/10.31234/osf.io/njwmp

Lindholt, Marie Fly et al. (2021): Public Acceptance of Covid–19 Vaccines: Cross-National Evidence on Levels and Individual-Level Predictors Using Observational Data. *BMJ Open,* 11(6), e048172. Online: https://doi.org/10.1136/bmjopen-2020-048172

Mækelæ, Martin Jensen et al. (2020): Perceived Efficacy of Covid–19 Restrictions, Reactions and Their Impact on Mental Health During the Early Phase of the Outbreak in Six Countries. *Royal Society Open Science,* 7(8), 200644. Online: https://doi.org/10.1098/rsos.200644

Margraf, Jürgen – Brailovskaia, Julia – Schneider, Silvia (2020): Behavioral Measures to Fight Covid–19: An 8-Country Study of Perceived Usefulness, Adherence and Their Predictors. *PLoS ONE,* 15(12), e0243523. Online: https://doi.org/10.1371/journal.pone.0243523

Martinescu, Elena et al. (2022): How Political Orientation, Economic Precarity, and Participant Demographics Impact Compliance With Covid–19 Prevention Measures in a Dutch Representative Sample. *Acta Politica,* 58, 337–358. Online: https://doi.org/10.1057/s41269-022-00246-7

Meier, Karien et al. (2020): Public Perspectives on Protective Measures During the Covid–19 Pandemic in the Netherlands, Germany and Italy: A Survey Study. *PLoS ONE,* 15(8), e0236917. Online: https://doi.org/10.1371/journal.pone.0236917

Nisa, Claudia F. et al. (2021): Lives Versus Livelihoods? Perceived Economic Risk Has a Stronger Association With Support for Covid–19 Preventive Measures Than Perceived Health Risk. *Scientific Reports,* 11(1), 9669. Online: https://doi.org/10.1038/s41598-021-88314-4

Oldeweme, Andreas et al. (2020): The Role of Transparency, Trust, and Social Influence on Uncertainty Reduction in Times of Pandemics: Empirical Study on the Adoption

of Covid–19 Tracing Apps. *Journal of Medical Internet Research,* 23(2), e25893. Online: https://doi.org/10.2196/25893

Oyibo, Kiemute et al. (2022): Factors Influencing the Adoption of Contact Tracing Applications: Systematic Review and Recommendations. *Frontiers in Digital Health,* 4, 862466. Online: https://doi.org/10.3389/fdgth.2022.862466

Rogers, Ronald W. (1983): Cognitive and Physiological Processes in Fear Appeals and Attitude Change: A Revised Theory of Protection Motivation. In Cacioppo, John T. – Petty, Richard E. (szerk.): *Social Psychophysiology: A Sourcebook.* New York: Guilford Press, 153–176.

Rosenstock, Irwin M. – Strecher, Victor J. – Becker, Marshall H. (1988): Social Learning Theory and the Health Belief Model. *Health Education Quarterly,* 15(2), 175–183. Online: https://doi.org/10.1177/109019818801500203

Rosman, Tom et al. (2021): Will Covid-19-Related Economic Worries Superimpose Health Worries, Reducing Nonpharmaceutical Intervention Acceptance in Germany? A Prospective Pre-Registered Study. *International Journal of Psychology,* 56(4), 607–622. Online: https://doi.org/10.1002/ijop.12753

Schmelz, Katrin – Bowles, Samuel (2022): Opposition to Voluntary and Mandated Covid–19 Vaccination as a Dynamic Process: Evidence and Policy Implications of Changing Beliefs. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America,* 119(13), e2118721119. Online: https://doi.org/10.1073/pnas.2118721119

Schumpe, Birga et al. (2022): Predictors of Adherence to Public Health Behaviors for Fighting Covid–19 Derived From Longitudinal Data. *Scientific Reports,* 12, 3824. Online: https://doi.org/10.1038/s41598-021-04703-9

Shao, Wanyun – Hao, Feng (2021): Understanding American Public Support for Covid–19 Risk Mitigation: The Role of Political Orientation, Socio-Demographic Characteristics, Personal Concern, and Experience, the United States, 2020. *International Journal of Public Health,* 66, 1604037. Online: https://doi.org/10.3389/ijph.2021.1604037

Siegrist, Michael – Luchsinger, Larissa – Bearth, Angela (2021): The Impact of Trust and Risk Perception on the Acceptance of Measures to Reduce COVID-19 Cases. *Risk Analysis,* 41(5), 787–800. Online: https://doi.org/10.1111/risa.13675

Szabo, Sylvia et al. (2022): Public Acceptance of Covid–19 Related Location Tracking Technology While in Quarantine: Evidence from South Korea. *Asia Pacific Journal of Health Management,* 17(2). Online: https://doi.org/10.24083/apjhm.v17i2.1587

Terry, Emily et al. (2022): Factors Associated With Covid–19 Vaccine Intentions During the Covid–19 Pandemic; A Systematic Review and Meta-Analysis of Cross-Sectional Studies. *BMC Public Health,* 22, 1667. Online: https://doi.org/10.1186/s12889-022-14029-4

Torrente, Fernando – Low, Daniel – Yoris, Adrian (2022): Risk Perception, but Also Political Orientation, Modulate Behavioral Response to Covid–19: A Randomized Survey Experiment. *Frontiers in Psychology,* 13, 900684. Online: https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.900684

Vandrevala, Tishna et al. (2020): Willingness of the UK Public to Volunteer for Testing in Relation to the Covid–19 Pandemic. *BMC Public Health,* 22, 565. Online: https://doi.org/10.1186/s12889-022-12848-z

Voo, Teck Chuan et al. (2022): Public Acceptability of Covid–19 Control Measures in Singapore, Hong Kong, and Malaysia: A Cross-Sectional Survey. *International Journal of Infectious Diseases,* 120, 51–58. Online: https://doi.org/10.1016/j.ijid.2022.04.021

Vries, Marion de et al. (2021): Dynamic Public Perceptions of the Coronavirus Disease Crisis, the Netherlands, 2020. *Emerging Infectious Diseases,* 27(4), 1098–1109. Online: https://doi.org/10.3201/eid2704.203328

Wit, John F. de et al. (2023): Understanding Public Support for Covid–19 Pandemic Mitigation Measures Over Time: Does It Wear Out? *Frontiers in Public Health,* 11, 1079992. Online: https://doi.org/10.3389/fpubh.2023.1079992

Zhang, Baobao et al. (2020): Americans' Perceptions of Privacy and Surveillance in the Covid–19 Pandemic. *PLoS ONE,* 15(12), e0242652. Online: https://doi.org/10.31219/osf.io/9wz3y

Bányász-Váczi Kincső Boróka a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar Kiberbiztonsági Kutatóintézetének kutatója. Aktív tagja a Hírközlési és Informatikai Tudományos Egyesület Információbiztonsági Szakosztályának. Kutatási területe a generatív mesterséges intelligencia, illetve a kiberbiztonság humán aspektusa.

Daniné Polák Viktória praxismenedzserként dolgozik egy urológiai praxisban Németországban. Jogi diplomáját az Eötvös Loránd Tudományegyetemen szerezte. Szakmai és kutatási érdeklődése az egészségügyi jog, a büntetőjog, valamint a járványügyi intézkedések jogi és gyakorlati kérdéseire irányul. Tudományos tevékenysége keretében eddig két publikációja jelent meg: egy Beate Bahner oltásokkal és azok jogi vonzataival kapcsolatos könyvének ismertetése, valamint egy tanulmány a járványok és az azokhoz kapcsolódó intézkedések történelmi áttekintése témakörében.